

Wyrok z dnia 2 września 1999 r.

I PKN 225/99

Przepis art. 177 § 1 KP nie ma zastosowania w razie przeniesienia w stan nieczynny nauczycielki w ciąży. Przeniesienie to powinno być jednak ocenione z punktu widzenia zasad wynikających z art. 8 KP. To samo dotyczy sytuacji, gdy wskutek zmiany okoliczności po stronie pracodawcy, powstała możliwość kontynuowania zatrudnienia nauczycielki w ciąży, pozostającej w stanie nieczynnym, a pracodawca nie skorzystał z tej możliwości.

Przewodniczący: SSN Józef Iwulski, Sędziowie: SN Jerzy Kwaśniewski, NSA Bogusław Gruszczyński (sprawozdawca).

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu w dniu 2 września 1999 r. sprawy z powództwa Małgorzaty K. przeciwko Szkole Podstawowej w B. o uznanie za bezskuteczną decyzji o przeniesieniu w stan nieczynny, na skutek kasacji powódki od wyroku Sądu Wojewódzkiego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Łodzi z dnia 3 grudnia 1998 r. [...]

u c h y l i ł zaskarżony wyrok i przekazał sprawę Sądowi Okręgowemu-Sądowi Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Łodzi do ponownego rozpoznania, pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania kasacyjnego.

U z a s a d n i e

Wyrokiem z dnia 24 sierpnia 1998 r. Sąd Rejonowy-Sąd Pracy w Piotrkowie Trybunalskim uznał za bezskuteczną decyzję Szkoły Podstawowej w B. z dnia 15 czerwca 1998 r. o przeniesieniu w stan nieczynny Małgorzaty K.

Sąd Rejonowy ustalił, że powódka – po przerwaniu urlopu wychowawczego – zatrudniona była w roku szkolnym 1996-1997 u pozwanej, prowadząc zajęcia w oddziale przedszkolnym. W następnym roku korzystała z dalszej części urlopu wychowawczego, który kończył się w dniu 31 sierpnia 1998 r. W marcu 1998 r. pozwana wystosowała pismo do powódki, prosząc o skontaktowanie się z zakładem pracy,

celem omówienia przejścia powódki w stan nieczynny lub rozwiązania z nią umowy o pracę. Do dnia 31 maja 1998 r. powódka nie ustosunkowała się do złożonej propozycji. Dnia 15 czerwca 1998 r. pozwana, powołując się na art. 20 ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. Karta Nauczyciela (jednolity tekst: Dz.U. z 1997 r. Nr 56, poz. 357 ze zm.), przeniosła powódkę w stan nieczynny z dniem 1 września 1998 r.

Sąd Rejonowy uznał, że przeniesienie powódki w stan nieczynny było merytorycznie zasadne, gdyż w pozwanej Szkole zmniejszyła się ilość oddziałów przedszkolnych. Wziął jednak pod uwagę, że powódka zaszła w ciążę, a jej stosunek pracy wygaśnie z upływem sześciomiesięcznego okresu pozostawania w stanie nieczynnym. W momencie wygaśnięcia stosunku pracy powódka będzie w 9 miesiącu ciąży. Zdaniem Sądu, art. 177 KP w związku z art. 91c Karty Nauczyciela dawał podstawę do uznania przeniesienia powódki w stan nieczynny za bezskuteczne.

W wyniku apelacji strony pozwanej sprawę rozpatrywał Sąd Wojewódzki-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Łodzi, który wyrokiem z dnia 3 grudnia 1998 r. zmienił wyrok Sądu pierwszej instancji w ten sposób, że oddalił powództwo. Sąd Wojewódzki podkreślił, iż nauczycielowi przeniesionemu w stan nieczynny może przysługiwać roszczenie o dopuszczenie do pracy. Nie przysługuje mu natomiast roszczenie o uznanie za bezskuteczną decyzji o przeniesieniu w stan nieczynny. Zdaniem Sądu Wojewódzkiego, decyzja dotycząca powódki była merytorycznie uzasadniona z przyczyn podanych w wyroku Sądu pierwszej instancji. Trafny był również wybór osoby zakwalifikowanej do przeniesienia w stan nieczynny. Dlatego nie można było dopuścić powódki do pracy.

Sąd Wojewódzki nie podzielił poglądu Sądu Rejonowego, jakoby w sprawie miał zastosowanie art. 177 § 1 KP. Sąd Wojewódzki zwrócił uwagę, że przepis ten chroni kobietę w ciąży przed wypowiedzeniem lub rozwiązaniem stosunku pracy. Tymczasem stosunek pracy nauczyciela przeniesionego w stan nieczynny wygasa z mocy prawa z upływem sześciomiesięcznego okresu pozostawania w tym stanie. Sąd Wojewódzki zauważył również, że wprawdzie z dniem 1 września 1998 r. zatrudniono u pozwanej Alicję H., jednakże zatrudnienie nastąpiło na innym stanowisku pracy, a mianowicie w świetlicy. Ponadto Alicja H. zastąpiła inną osobę, która była zatrudniona w momencie podejmowania decyzji o przeniesieniu powódki w stan nieczynny.

Powódka wniosła kasację od wyroku Sądu Wojewódzkiego, zarzucając naruszenie prawa materialnego przez błędną wykładnię art. 20 ust. 1 Karty Nauczyciela

oraz art. 91c tej Karty w związku z art. 177 § 1 KP. Podniosła, że merytoryczna zasadność przeniesienia jej w stan nieczynny nie została przez Sąd Wojewódzki obiektywnie wyjaśniona. Nie można bowiem mówić o zmniejszeniu zatrudnienia w sytuacji, gdy dyrektorka szkoły zatrudniła swoją synową Alicję H. Wnosząca kasację zarzuciła Sądowi Wojewódzkiemu, że zadowolili się zapewnieniem strony pozwanej, iż nowa pracownica nie została zatrudniona na stanowisku powódki. Tymczasem w rzeczywistości stanowisko powódki objęła nauczycielka przesunięta ze świetlicy, a miejsce w świetlicy i część zajęć z języka polskiego otrzymała Alicja H. Zdaniem wnoszącej kasację, nie da się to pogodzić z treścią art. 8 KP. Z kolei naruszenie art. 177 § 1 KP powódka upatrywała w fakcie przeniesienia jej w stan nieczynny w czasie urlopu wychowawczego oraz w okresie ciąży.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Wobec podniesienia w kasacji jedynie zarzutów naruszenia przepisów prawa materialnego, wszelkie wywody zmierzające do wykazania, że stan faktyczny był inny, niż to przyjęto w zaskarżonym wyroku, nie mogą odnieść zamierzonego skutku. Zgodnie z art. 393¹¹ KPC Sąd Najwyższy rozpoznaje sprawę w granicach kasacji, a z urzędu bierze pod uwagę tylko nieważność postępowania. Z tych względów nie podlega wzruszeniu ustalenie Sądu Wojewódzkiego, że nowo zatrudniona osoba nie zajęła miejsca powódki. To samo dotyczy ustalenia, iż w Szkole zmniejszono liczbę oddziałów przedszkolnych, co z kolei spowodowało konieczność zmniejszenia zatrudnienia. Ostatnio stwierdzony fakt, w powiązaniu z okolicznością niekwestionowania w kasacji trafności wyboru osoby do zwolnienia, oznacza wystąpienie w sprawie wszystkich przesłanek, wystarczających do przeniesienia powódki w stan nieczynny. W konsekwencji zarzut naruszenia art. 20 ust. 1 ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. Karta Nauczyciela (jednolity tekst: Dz.U. z 1997 r. Nr 56, poz. 357 ze zm.) należy uznać za chybiony.

Nie był również trafny zarzut naruszenia art. 177 § 1 Kodeksu pracy w związku z art. 91 c Karty Nauczyciela. Pierwszy z tych przepisów stanowi wyjątek od zasady dopuszczalności wypowiedziania lub rozwiązywania umów o pracę i jak każdy wyjątek nie może być interpretowany rozszerzająco. Skoro przeniesienie w stan nieczynny na podstawie art. 20 ust. 1 Karty Nauczyciela nie jest ani wypowiedzeniem umowy, ani jej rozwiązaniem, to – formalnie rzecz biorąc – nie można odnosić do niego art.

177 § 1 KP. Sześciomiesięczne pozostawanie w stanie nieczynnym powoduje wprawdzie wygaśnięcie stosunku pracy z mocy prawa (art. 20 ust. 6 Karty Nauczyciela), ale jest to jednak sytuacja odmienna od uregulowanej w powołanym wyżej przepisie Kodeksu pracy. Jak wyjaśnił już Sąd Najwyższy w dotychczasowym orzecznictwie, przeniesienie w stan nieczynny nie może być traktowane jako czynność analogiczna do wypowiedzenia umowy o pracę, zawartej na czas nie określony. Stanowi ono innego rodzaju czynność prawną, której celem nie jest rozwiązanie umowy o pracę, lecz stworzenie możliwości „przeczekania” trudnego okresu, wynikającego z braku zapotrzebowania na pracę danego nauczyciela (por. wyrok z dnia 12 stycznia 1998 r., I PKN 467/97, OSNAPiUS 1998 nr 23, poz. 678). Co najwyżej, można by rozważać stosunek art. 20 ust. 6 zdania drugiego Karty Nauczyciela do art. 177 § 3 KP. Rozważania na ten temat wykraczałyby jednak poza granice kasacji, a zatem nie mogą mieć miejsca w niniejszym wyroku.

Zasadny natomiast okazał się zarzut naruszenia art. 8 KP. W aspekcie tego przepisu Sąd Wojewódzki nie rozważył sprawy. Oczywiście nie można czynić zarzutu pozwanej Szkole, że samo przeniesienie powódki w stan nieczynny pozostawało w sprzeczności z zasadami współżycia społecznego. W momencie złożenia oświadczenia, o którym mowa w art. 20 ust. 1 Karty Nauczyciela, pozwanej nie był znany fakt zajścia w ciążę powódki. Rozważenia wymagała jednak okoliczność, czy zasady współżycia społecznego nie przemawiały za cofnięciem przez pozwaną oświadczenia o przeniesieniu powódki w stan nieczynny z chwilą, gdy pozwana otrzymała informację o ciąży i czy zaniechanie wspomnianej czynności da się pogodzić z art. 8 KP. Negatywna odpowiedź na ostatnie pytanie uzasadniałaby przywrócenie powódki do pracy (jak trafnie zauważył Sąd Wojewódzki, nie istnieje roszczenie „o uznanie decyzji o przeniesieniu w stan nieczynny za bezskuteczną”).

Fakt zajścia w ciążę nauczycielki przeniesionej w stan nieczynny nie przesądza sam przez się o wystąpieniu przesłanek z art. 8 KP. Na gruncie prawa pracy można wprawdzie mówić o obowiązywaniu zasady ochrony kobiet w ciąży, ale nie sposób przyjąć, że wspomniana ochrona sięga tak daleko, iż uniemożliwia w ogóle rozwiązanie stosunku pracy. Nie jest dopuszczalne posługiwanie się klauzulą zasad współżycia społecznego w sposób prowadzący do rozszerzenia ochrony wszystkich kobiet w ciąży poza granice zakreślone przepisami prawa. Jednakże w indywidualnych wypadkach zbadania wymaga sytuacja konkretnej kobiety, np. jej stan zdrowia, możliwość utrzymania siebie i dziecka, możliwość znalezienia nowej pracy na danym

terenie, stan rodzinny, możliwości zarobkowe męża, ewentualna pomoc rodziny itp. Ocenic także należy, czy sytuacja zakładu pracy nie zmieniła się w porównaniu z chwilą złożenia oświadczenia o przeniesieniu nauczycielki w stan nieczynny oraz czy w świetle zaistniałych zmian zasady współżycia społecznego nie przemawiają za przywróceniem jej do pracy.

Przechodząc od tych ogólnych rozważań na grunt rozpatrywanej sprawy, Sąd Najwyższy zauważa, że z ustaleń Sądu Wojewódzkiego wynika, iż w toku sprawy pozwana Szkoła zatrudniła nową pracownicę. Może to oznaczać zmianę okoliczności w porównaniu z momentem złożenia powódce oświadczenia o przeniesieniu w stan nieczynny. Jakkolwiek nowa sytuacja nie nakładała na pozwaną obowiązku cofnięcia wspomnianego oświadczenia, w związku z czym zaniechanie tej czynności mieściło się w granicach prawa przysługującego pozwanej, to jednak skorzystanie z możliwości zaniechania powinno być ocenione z punktu widzenia art. 8 KP.

Mając na uwadze przytoczone okoliczności, Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji, zgodnie z art. 393¹³ § 1 KPC oraz art. 108 § 2 KPC w związku z art. 393¹⁹ KPC.

=====